

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПО
КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО
№ 1 ОТ 2014 г.**

С Т А Н О В И Щ Е

**ОТ
СДРУЖЕНИЕ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ
„БЪЛГАРСКА ФОТОВОЛТАИЧНА
АСОЦИАЦИЯ“, ЕИК 175801326, със
седалище и адрес на управление гр.София,
ул.“Николай Хайтов“ № 2, вх.Г, ап.36А,
адрес за кореспонденция: гр. София, ул.
„Витоша“ № 42, ет.2, ап.3, тел: 02/4422228,
чрез председателя на управителния съвет -
Меглена Русенова, представявано от
адвокат Ангел Калайджиев, професор от
Софийски университет „Климент
Охридски“, със служебен адрес: гр. София,
бул.“Александър Стамболийски“ № 84,
ет.10, тел./факс: 02/988 0952 и
адвокат Михаил Екимджиев, със
служебен адрес: гр. Пловдив, ул.“Хан
Кубрат“ № 1, „Делови център Пловдив“,
ет.6, офис 606, тел./факс: 032/264 097**

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С Определение на Конституционния съд на Република България (КС) от 30.01.2014 г. Българска фолтоволтаична асоциация (БФА) е конституирана като заинтересувана страна по конституционно дело № 1 от 2014 г. Делото е образувано по искане на президента на Република България за установяване на противоконституционност на §6, т.2 и т.3 от Заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2014 г. (обн. ДВ бр.109 от 20.12.2013 г.), с които са създадени нови чл.35а, чл.35б, чл.35в и чл.73 в Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) в сила от 01.01.2014 г., поради противоречие с чл.4, ал.1, чл.19, ал.2 и ал.3 и чл.60, ал.1 от Конституцията на Република България. Във връзка с определението на КС БФА изразява становище, като заявява, че приема за основателно искането на президента за обявяване за противоконституционни на посочените разпоредби.

БФА се присъединява към мотивите в искането на президента на Република България, като изтъква и следните съображения:

I. Противоречие с чл.19, ал.2 и ал.3 от Конституцията

1. Първата група доводи на президента на Република България е свързана с нарушения на конституционни разпоредби, които са призвани да гарантират основните начала на икономическите права на стопанските субекти и в частност равнопоставеността между участниците в икономическия живот.

Чл.19, ал.2 задължава законодателя да осигурява на всички физически и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност. В цитираното от президента на Република България Решение № 5 от 26 септември 2002 г. по конституционно дело № 5 от 2002 г. е застъпено правилното разбиране, че еднаквите правни условия трябва да бъдат гарантирани „за всички стопански и правни субекти, осъществяващи еднакви или сходни дейности в определена сфера“. В конкретния случай атакуваните законови разпоредби не поставят при еднакви правни условия всички категории правни субекти, производители на електроенергия от възобновяеми източници, чиято дейност е предмет на регламентиране в ЗЕВИ.

1.1. В §1, т.8 от Допълнителните разпоредби на ЗЕВИ се определят конкретни видове неизкопаеми възобновяеми източници на енергия: вятърна енергия, слънчева енергия, аеротермална енергия, геотермална енергия, хидротермална енергия, океанска енергия, водноелектрическа енергия, биомаса, газ от възобновяеми източници, сметищен газ и газ от пречиствателни инсталации за отпадни води. Към тези видове за изчерпателност могат да бъдат добавени и възобновяемите източници, които се потребяват в транспорта – §1, т.9 от Допълнителните разпоредби на ЗЕВИ.

1.2. С приемането на законовите разпоредби, чиято конституционосъобразност е предмет на това дело, производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия се поставят в неравнопоставено правно положение в сравнение с производителите на електрическа енергия от останалите възможни природни ресурси. Необходимостта от въвеждане на това неравнопоставено положение не произтича от ЗЕВИ. Основните цели, дефинирани в чл.2 от този закон, са определени общо по отношение на всички производители на енергия от възобновяеми източници. Условието за извършване на дейност от всички правни субекти по глава четвърта от ЗЕВИ са регламентирани по един и същ начин. Въвеждането на неравнопоставено положение между отделни групи производители на енергия от възобновяеми източници не може да бъде обосновано и със съображения, почерпани от конституционна норма. В Решение № 5 от 26 септември 2002 г. по конституционно дело № 5 от 2002 г. КС вече еднозначно се е произнасял, че еднаквостта на правните условия, които следва да се предоставят на стопанските субекти, се отнася до определена по еднакви признаци група търговски субекти, а не до еднаквост по принцип спрямо всички съществуващи субекти на правото. В разглеждания случай законодателят е следвало да съобрази, че производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия по никакъв начин не са обособени по различни признаци в отделни група търговски субекти, която да е различна от останалите производители на електрическа енергия от източниците по §1, т.8 от ЗЕВИ. След като липсва нормативна основа за приемане на различен подход по отношение на отделни производители от една група, единствено защита на права и интереси от конституционен порядък би могла да обоснове

такъв двойствен подход при избирателното въвеждане на новата „такса“ в тежест само на част от производителите на електрическа енергия, изкупувана на преференциални цени. Предвид естеството на атакуваните от президента на Република България разпоредби, считаме, че нормативното решение на законодателя, което пряко противоречи на чл.19, ал.2 от Конституцията, не е оправдано от защита на други конституционно установени права, интереси или ценности.

1.3. Оспорваното законодателно решение разкрива неравноправен подход при юридическото регламентиране на условията за извършване на дейност и ако се изхожда от спецификите на дейността по изкупуване на електроенергия на преференциални цени. Освен на лицата, осъществяващи дейност съгласно ЗЕВИ, държавата осигурява преференциални цени за изкупуване на електроенергия и на централи с комбинирано производство на електрическа и топлинна енергия, произведени по високоефективен комбиниран начин, съгласно чл.33 от Закона за енергетиката (ЗЕ). В рамките на цялостната държавна политика по прилагане на схема за подпомагане на производството на енергия от възобновяеми източници и производството на енергия чрез високоефективни технологии по модела на задължително изкупуване по преференциални цени не съществува друг случай на налагане на такава допълнителна такса, освен „таксата“, засягаща производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия. Освен че налагането на оспорваната допълнителна „такса“ обезсмисля предоставените от държавата на определен кръг лица преференции при изкупуването на електрическа енергия, от гледна точка на равнопоставеност на всички икономически субекти, които имат правната възможност да ползват тези преференции, приетите законодателни решения в §6, т.2 и т.3 от Заключителните разпоредби на ЗДБРБ очевидно водят до дискриминационни последици. Тези последици не са обосновани от ясно формулирана конституционно значима цел.

1.4. Въвеждането на новата „такса“ за производство на електрическа енергия само от вятърна и слънчева енергия очевидно е решение, прието по немотивирана от законодателя целесъобразност. Доколкото срещу новата „такса“ производителите на енергия от вятърна енергия и слънчева енергия не получават конкретна услуга, същата следва да се разглежда като данъчно задължение (както е аргументирано по т. II.1 по-долу) и създава привилегирован фискален режим в полза на останалите производители на енергия от възобновяеми източници. Такъв ефект на закона е недопустим. Произтичащата от него неравнопоставеност не може да се създава по съображение за целесъобразност, а стълкновението между „целесъобразността“ на законодателя и конституционния принцип в чл.19, ал.2 от Конституцията следва да се реши в полза на конституционния принцип. Такава е и практиката на КС при преценка на конституционносъобразността на нормативни текстове, приемани по съображения за целесъобразност (Решение № 12 от 1 ноември 1994 г. по конституционно дело № 12 от 1994 г.).

1.5. Доводите на президента на Република България трябва да бъдат споделени, защото те поставят правилно акцент върху еднаквите правни условия за упражняване на еднакви или сходни дейности в определена сфера. Равенството в условията за упражняване на дейността трябва да бъде юридическо (Решение № 2 от 18 януари 2001 г. по конституционно дело № 10 от 2000 г.). Затова въвеждането на правно задължение от финансов характер в нарушение на тези

изисквания създава юридическо неравенство, без да е налице легитимна конституционна или обществено необходима цел. С атакуваните разпоредби се създават различни правни условия за стопанска дейност в нарушение на принципа на равнопоставеност между отделните производители на електрическа енергия от възобновяемите източници по §1, т.8 от ЗЕВИ. В рамките на режима за третиране на публичните задължения на общата група производители се създава привилегия за тези производители, които използват източници на енергия, различни от вятър и слънце. Конституцията дава възможност на Народното събрание чрез закон да установява облекчения и утежнения в публични задължения съобразно доходи или имущество (Решение № 12 от 1 ноември 1994 г. по конституционно дело № 12 от 1994 г.). В конкретния случай обаче различното третиране на производители, чиято дейност се регулира еднообразно от един и същ закон, не се основава на разлика в доходи или имущество, а на различния източник на възобновяема енергия, използван в производството. Разликата е във вида на използваната суровина, в технологията на производството на крайния продукт, а не в доходи или имущество. Конституцията обаче не признава такова основание за различно третиране на публичните задължения на стопански субекти, действащи в сферата на добиване на енергия от възобновяеми източници.

2. Чл.19, ал.3 от Конституцията издига в конституционен принцип защитата на инвестициите и стопанската дейност на българските и чуждестранни граждани и юридически лица. Тази защита се осъществява чрез законодателната дейност на Народното събрание. Приеманите закони трябва да защитават вече извършените инвестиции. Защитата се постига както чрез въвеждане на финансови облекчения и административни улеснения, така и чрез въздържане от приемане на законодателни мерки, които постигат обратен ефект на утежнение на инвестиционния процес.

2.1. В случая „таксата“ от 20 % върху стойността на количеството изкупуена електрическа енергия представлява невъзвръщаемо публично задължение на засегнатите субекти (чл.35в, ал.2 от ЗЕВИ). Тя реално води до реципрочно намаляване на преференциалната цена за изкупуване на електроенергията, произведена от вятър и слънце. Реципрочно намаляват очакваните приходи на производителите на такава енергия, които са планирани предварително на базата на действащ закон и сключени дългосрочни договори, в това число договори за финансиране на изграждането на производствените мощности и осъществяване на производството на електрическа енергия.

2.2. По размер „таксата“ е сравнима със ставката на данъка върху добавената стойност. Общозвестно е, че във всяка държава инвестиционната общност е чувствителна дори към малки изменения в размера на косвения данък върху добавената стойност. В конкретния случай приетият закон въвежда нова 20-процентна ставка, с което по никакъв начин не защитават вече реализираните инвестиции на засегнатите български и чуждестранни стопански субекти. Независимо че Народното събрание има широки дискреции при определяне на данъчната си политика, неблагоприятният ефект върху инвестиционния климат, съчетан с неравноправния подход при определяне на атакуваната „такса“, в своята съвкупност водят до сериозно и непропорционално нарушение на икономическите права на определена група стопански субекти.

2.3. Това нарушение на икономическите права на определена група стопански субекти не е съобразено с конституционно значимия принцип на подпомагане на инвестициите и икономическата дейност (чл.19, ал.3 от Конституцията), нито с конституционно значимия принцип на гарантиране на еднакви правни условия за осъществяване на стопанска дейност (чл.19, ал.2 от Конституцията). Едновременното нарушение на два съществени принципа, върху които се изгражда рамката на икономическите права на стопанските субекти, представлява достатъчно сериозно основание за обявяване за противоконституционни на разпоредбите, посочени в искането на президента на Република България.

2.4. При проверката за наличие на основание за противоконституционност в контекста на чл.19, ал.3 от Конституцията трябва да бъде отчетена и функционалната обвързаност на задължението на държавата да гарантира опазването и възпроизводството на околната среда (чл.15 от Конституцията) с изведения в чл.19, ал.3 от Конституцията принцип на закрила на инвестициите и стопанската дейност. От посочената обвързаност следва, че инвестициите, насочени към използване на възобновяеми източници на енергия, пряко осъществяват и конституционно значимата цел за опазване на околната среда. Безспорният световен приоритет на екологичните въпроси е приоритет и на българското законодателство, както подробно е изложено в искането на президента на Република България. Нарушението на задължението на държавата да защитава извършени инвестиционни дейности в екологичната сфера, която на собствено основание е предмет на засилена конституционна защита, поставя още по-остро въпроса за липсата на важни за обществото отношения, които да оправдават приемането на атакуваните дискриминационни по смисъла и на чл.19, ал.2 от Конституцията нормативни текстове.

2.5. Изцяло се присъединяваме към становището на вносителя на искането за обявяване на противоконституционност на оспорените допълнения в ЗЕВИ на основание допускане на влошаване на правното положение на определени инвеститори, които са извършили значителни инвестиции във важен за държавата сектор и са сключили дългосрочни договори с очакване за придвидима бюджетна рамка. Приетите допълнения към ЗЕВИ сами по себе си имат за резултат трайно дискриминиране на тези инвеститори, защото „таксата“ се събира на редовна тримесечна база. Затова оспорваните текстове не постигат задължителната закрила на инвестициите и стопанската дейност, предвидена в чл.19, ал.3 от Конституцията. Напротив, те влошават рязко условията за извършване на стопанска дейност в сектор, който стопанските субекти възприемат като приоритетен за икономическото развитие не само на държавата, но и на целия Европейски съюз (ЕС). Посочената от президента на Република България общностна нормативна рамка в енергийния сектор, трайната общностна политика в ЕС за насърчаване на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, конкретните ангажменти на българската държава за прилагане на споменатата политика на насърчителни мерки, създават в инвестиционните среди правно обосновани очаквания за приемане на насърчително законодателство в бранша. Тези очаквания са обосновани на първо място от конституционната рамка като част от съдържанието на глава първа („Основни начала“) от Конституцията. Това означава, че всеки закон, който регулира определени инвестиционни дейности, трябва да има за цел и реално да

постига закрила на извършените инвестиции. Оспорваните разпоредби не са съобразени с тази конституционно определена цел на законодателството и постигат точно обратен ефект на осезаемо накърняване на икономическото състояние на инвеститорите за сметка на облагодетелстване на държавата. В икономически смисъл те създават нова фискална тежест, която инвеститорите не са имали възможност да съобразят в момента на планиране и извършване на инвестицията си в съоръжения за производство на енергия от два конкретни вида възобновяеми източници.

2.6. Комбинираният ефект от накърняване на гарантираното от чл.19, ал.2 от Конституцията право на еднакви правни условия за стопанска дейност, гарантираното от чл.19, ал.3 от Конституцията право на закрила на инвестициите и гарантираното от чл.15 от Конституцията съответствие на законите с дейностите по възпроизводство на околната среда (в частност на енергийните източници) води до сериозно и безспорно несъответствие на чл.35а и функционално свързаните с него последващи нови разпоредби в ЗЕВИ с Конституцията. Възможността на Народното събрание да приема законодателни решения по целесъобразност и да диференцира в определена степен условията за извършване на различни стопански дейности не следва да води до противоречие с норми от конституционен порядък.

3. По аргумент от чл.5, ал.4 от Конституцията и в съответствие с трайната практика на КС всяко несъответствие на норма от национален закон с международен договор, ратифициран по конституционен ред е основание за оспорване на нормата на националния закон пред КС.

От своя страна, конституционните разпоредби се тълкуват в унисон с международните договори, по които България е страна. Този принцип с особена сила важи за основополагащите за българската правна система актове на международното публично право като Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС) и Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС).

Ето защо в своята цялост чл.19, ал.3 от Конституцията следва да бъде интерпретиран в съответствие с чл.1 от Протокол № 1 от КЗПЧОС и с релевантното общностно право.

Чл.1 от Протокол № 1 от КЗПЧОС постановява:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.“

От тази перспектива в предметния обхват на чл.19 ал.3 от Конституцията, визиращ закрилата на инвестициите, влиза и правната защита на т.нар. „легитимни очаквания“.

Според практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) правото на собственост или „притежанието“ не се изчерпва само с вещноправното му съдържание. „Притежание“, по смисъла на чл. 1 от Протокол 1 от КЗПЧОС, са

определяемите и изискуеми вземания, възможностите за предприемане и осъществяване на стопански инициативи, както и легитимните очаквания (вж. §104 от решението по делото *Kirilova and Others v. Bulgaria* и визираните там решения по делата *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, §47; *Jorge Nina Jorge and Others v. Portugal*, §51; и *Mora do Vale and Others v. Portugal*, §38).

Концепцията на понятието „легитимно очакване“ по смисъла на чл.1 от Протокол 1 от КЗПЧОС е развита за първи път от ЕСПЧ по делото *Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland* (Решение от 29 ноември 1991, Series A no.222, р.23, §51). В него ЕСПЧ приема, че издаването на разрешение за строеж в имот извън регулационните граници на населеното място, въз основа на което дружеството е закупило земя, с намерение да я застрои, води до възникване на „легитимно очакване“, защитимо от чл.1 от Протокол 1 от КЗПЧОС като „притежание“.

По делото *Korecký v. Slovakia*, Решение от 28.09.2004 г., за да прецени дали жалбоподателят има „притежание“ по смисъла на Конвенцията, ЕСПЧ систематизира принципите, изведени в практиката му, във връзка с понятието „легитимно очакване“. Според мотивите на решението:

„46. В по-скорошно дело, жалбоподателят е наел от местната власт земя за период от 22 години, срещу заплащане на годишна сума, с призната възможност да поднови наема за последващ период, след изтичане на срока на договора и, съгласно клаузите на наемното правоотношение, е издигнал за своя сметка множество сгради за извършваната от него дейност, свързана с леката промишленост. Съдът е намерил, че жалбоподателят има най-малкото „легитимно очакване“ да упражни правото си на подновяване на договора и то трябва да бъде разглеждано, за целите на чл.1 от Протокол № 1, като „присъединено към правата му върху притежанията, които са му предоставени ... под наем“ (вж *Stretch v. the United Kingdom*, no. 44277/98, §35, 24 юни 2003).

Следователно критерият за „легитимните очаквания“ включва защитеният от правото интерес на стопанските субекти да разчитат на факта, че правният акт, въз основа на който са поели финансови задължения, няма да бъде отменен с обратна сила, независимо дали с изричен нормативен акт или чрез въвеждане на последващи изменения в законодателството, които фактически водят до съществена негативна промяна в условията за реализиране на инвестициите.

Друг аспект на концепцията за „легитимните очаквания“ е илюстриран в *Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium* (Решение на ЕСПЧ от 20 ноември 1995, Series A no. 332, р.21, §31). Делото е свързано с претенция за вреди, произтичащи от самолетни инциденти, които са били причинени от непредпазливо поведение на белгийски пилоти. Съгласно националното деликтно право, такива искове възникват с настъпването на вредата. Съдът е класифицирал тези искове като „активи“ и е приел, че чл.1 от Протокол № 1 от КЗПЧОС има действие спрямо тях. След това, ЕСПЧ отбелязва, че въз основа на редица решения на Касационния съд на Белгия, жалбоподателите могат да твърдят, че са имали „легитимно правно очакване“ техните искове, произтичащи от процесните инциденти, да бъдат разгледани в съответствие с националното деликтно право.

В Решението от 22.01.2009 г. по жалба № 3991 от 03 - „Булвес“ АД срещу България, ЕСПЧ констатира нарушение на чл.1 от Протокол № 1 от КЗПЧОС в контекста на данъчно дело, базирайки решаващите си изводи на легитимното очакване на жалбоподателя да му бъде възстановен платения на доставчика ДДС. Според релевантните мотиви на ЕСПЧ:

„53. Съдът потвърждава и чрез своята практика, че жалбоподателят може да твърди, че е налично нарушение на чл.1 на Протокол No.1, само когато оспорваното решение в свързано със „собственост“ по смисъла на тази разпоредба. „Собственост“ може да бъде „съществуваща собственост“ или активи, включително и иск, по отношение на който жалбоподателят може да твърди, че има поне „легитимно очакване“ да получи правото на ползване на собствеността. За разлика от това, надеждата за признаване на право на собственост, което е било невъзможно, реално не може да бъде сметено за „собственост“ по смисъла на чл. 1 на Протокол No. 1, както и условен иск, който е невалиден в резултат на неизпълнение на условие (виж *Korecský v. Slovakia* [GC], no. 44912/98, § 35, ECHR 2004-IX; *Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany* [GC], no. 42527/98, §§ 82 and 83, ECHR 2001-VIII; and *Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic (peu.)* [GC], no. 39794/98, § 69, ECHR 2002-VII).

... 57. В контекста на гореописаните положения Съдът счита, че доколкото фирмата жалбоподател е спазила изцяло и навреме правилата за ДДС, определени от Държавата, и не е имала средства да наложи спазване на задължения на доставчика и не е знаела за неспазването от негова страна, тя е имала законово основание да очаква да ѝ бъде разрешено да се възползва от едно от основните права на системата за облагане с ДДС, като ѝ бъде разрешено да приспадне ДДС, което е заплатила на доставчика. Освен това, чак след като искането за приспадане е направено и е извършена насрещна проверка на доставчика от страна на данъчните власти, е можело да бъде установено спазването на задълженията на доставчика по отношение на отчитане на ДДС. Поради това, Съдът смята, че правото на иск на фирмата жалбоподател за приспадане на ДДС е най-малкото „легитимно очакване“ за получаване на ефективно възползване от право на собственост, свързано със „собственост“ по смисъла на първото изречение на чл. 1 на Протокол No. 1 (виж, *mutatis mutandis*, *Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland*, 29 ноември 1991 г., § 51, серия A no. 222; *S.A. Dangeville v. France*, no. 36677/97, § 48, ECHR 2002-III; *Cabinet Diot and S.A. Gras Savoye v. France*, nos. 49217/99 и 49218/99, § 26, 22 юли 2003 г.; и *Aon Conseil and Courtage S.A. and Christian de Clarens S.A. v. France*, no. 70160/01, § 45, ECHR 2007-...).

В конкретния случай въведената „такса“ от 20 % в атакуваните от президента на Република България разпоредби от ЗЕВИ реално води до реципрочно намаляване на преференциалната цена за изкупуване на електроенергията от слънце и вятър, респективно на очакваните приходи на производителите на такава енергия, планирани на базата на действащ закон и сключени дългосрочни договори. „Таксата“ влияе негативно на „коефициента за обслужване на дълга“ (debt service coverage ratio) към финансиращите банки и влошава съществено възможностите на фотоволтаичните и ветрогенераторните дружества да погасяват договорените кредитни задължения.

От тази перспектива е налице очевидна и несъразмерна намеса на държавата в патримониума на засегнатите дружества под формата на фактическа национализация на доход или осуетяване на легитимно очакване, базирани на ясен закон и на сключени в негово изпълнение дългосрочни договори за изкупуване на електроенергия по фиксирани цени. Фиксираните цени са определени от самата държава като преференциални в предпоставящ нормативен акт в изпълнение на съзнателно следвана общностна и национална политика за насърчаване на инвестициите в производство на енергия от възобновяеми

източници. По силата на чл.19, ал.3 от Конституцията инвеститорите имат право да разчитат на последователност в държавната политика по подпомагане на инвестициите в цитирания сектор, а държавата има кореспондиращото конституционно закрепено задължение да не въвежда необосновани промени, които влошават инвестиционния климат в същия сектор и лишават инвеститорите от разумно очаквани доходи за сметка на облагодетелстване на самата държава.

Следователно предметът на това конституционно дело попада и в материалноправния обхват на чл.1 от Протокол № 1 към КЗПЧОС. Този извод логично води до следващото ниво на преценка, налагащо отговор на въпроса дали намесата на държавата, която накърнява извършени инвестиции и „леgitимни очаквания“, е обоснована по допустим и пропорционален начин от защитата на други конституционно определени ценности.

Както обосноваваме в това становище, в случая липсва отделен законопроект за изменение на ЗЕВИ с изложени към него мотиви, предшествани от обществено обсъждане. Само по себе си нарушението на процедурата за разглеждане и приемане на даден законопроект юридически се конфронтира с принципите на правовата държава, визирани в чл.4 от Конституцията. Липсата на мотиви към проекта за закон, както и на обществено обсъждане, не позволяват да се прецени дали и доколко атакуваните нормативни изменения обслужват легитимна цел, нито да бъдат предвидени и отчетени правните последици от тяхното действие. Поради това не би могло абстрактно и *a priori* да се приеме, че измененията в ЗЕВИ, предмет на настоящото конституционно дело, преследват легитимна цел.

При законодателно регулиране на инвестиционните процеси по начин, несъвместим с началата, защитавани от чл.19, ал.3 от Конституцията, се поставя въпросът за съотношението между накърнените икономически права от една страна и обществения интерес и/или други индивидуални права, които законодателят е намерил за необходимо да защити с приоритет пред икономическите права на инвеститорите. Както обосноваваме по-горе, съответствието на приеманите от Народното събрание закони с международните договори, по които Република България е страна, е характеристика на правовата държава и съответно част от стандарта за конституционосъобразност на всеки закон. В Решението от 22.01.2009 г. по жалба № 3991 от 03 - „Булвес“ АД срещу България ЕСПЧ стига до следното заключение при прилагане на правните стандарти на чл. 1 от Протокол № 1 към КЗПЧОС:

„62. Съдът потвърждава, че според установената си практика, случай на намеса, включително такъв, който произтича от мярка за гарантиране плащането на данъци, трябва да води до „справедлив баланс“ между нуждите на общия интерес и изискванията за защита на основните права на отделната личност. Необходимостта от постигане на този баланс е заложена в чл. 1 на Протокол No. 1 като цяло, включително и алинея втора: трябва да има пропорционалност между използваните средствата и търсените цели.

*63. Въпреки това, при преценката дали тези изисквания са спазени, на Високодоговарящата страна се признава широка свобода на преценка, включително и при формулиране и прилагане на политики в сферата на данъчното облагане. Ето защо Съдът би уважил решенията на националното право тези въпроси, освен ако приеме, че те не се основават на разумна преценка (виж *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 23 септември 1982 г., § 69, серия A no. 52; *National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society and**

Yorkshire Building Society, цитиран по-горе, § 80; и M.A. and 34 Others v. Finland (dec.), no. 27793/95, 10 юни 2003 г.).

64. *В тази връзка, Съдът не може да не упражни правото си да разгледа и прецени дали необходимият баланс е осигурен по начин, гарантиращ правото на фирмата жалбоподател „мирно да се ползва от своята собственост“ по смисъла на първото изречение на чл. 1 на Протокол No. 1 (виж *Sporrong and Lönnroth, цитиран по-горе, § 69; Lithgow and Others v. the United Kingdom, 8 юли 1986 г., §§ 121-22, серия A no. 102; и Intersplav v. Ukraine, no. 803/02, § 38, 9 януари 2007 г.).**

(а) Общият интерес

65. *Съдът отчита, че в настоящето дело общият интерес на обществото е да се запази финансовата стабилност на системата за облагане с ДДС с цялостния комплекс от свързани правила по отношение на регистрацията, облагане, връщане, освобождаване, приспадане и възстановяване. Важен елемент от запазването на стабилността е пълното и навременно изпълнение от страна на регистрираните по ДДС лица на задължения по отношение на отчитане и плащане на ДДС и в крайна сметка, предотвратяването на измамни нарушения на гореспоменатата система. В тази връзка, Съдът приема, че опитите за измама на системата за облагане с ДДС трябва да бъдат предотвратявани и е уместно местната законодателна власт да изисква особена дисциплина от регистрираните по ДДС лица с цел предотвратяване на подобни измами.*

(б) Постигнат ли е справедлив баланс между конкуриращи се интереси

66. *Вследствие на заявеното по-горе, важно е да се оцени дали средствата, използвани от държавата за запазване на финансовата стабилност на системата за облагане с ДДС и за контрол на опитите за измама се свеждат до пропорционална намеса с правата на фирмата жалбоподател по отношение на мирното ползване на нейна “собственост”.*

От изложените в предходния параграф съображения, отнесени към предмета на проверката на КС по това конституционно дело, следва, че за да бъде намесата на държавата „необходима“ по смисъла на втората алинея на чл.1 от Протокол № 1 към КЗПЧОС, тя трябва да е пропорционална на преследваната „легитимна цел“. Тази „легитимна“ цел трябва да може да бъде изведена пряко от разпоредбите на Конституцията, т.е. „легитимната“ цел трябва да бъде конституционноустановена. Изискването за пропорционалност представлява своеобразна правозащитна мярка, отразяваща баланса между преследваната с намесата в защитимото право легитимна конституционноустановена цел и средствата за нейното постигане. От гледна точка на условието за пропорционалност необходимото ограничаване на икономическите права на определена група стопански субекти следва в оптимална степен да отразява разумния баланс между обществения интерес от разглежданото ограничаване и защитата на признати от Конституцията други права и ценности. Правовата държава налага само ограниченията, необходими в едно демократично общество. Това са ограничения, които отчитат многообразието на защитими интереси и нуждата от намиране на справедливо равновесие между тях. По своя характер и интензитет те трябва да са „релевантни и достатъчни“ за постигане на признатата за легитимна от Конституцията цел, която обслужват.

Следователно, от гледна точка на обсъдените правни стандарти, възприети в относимата практика на ЕСПЧ по прилагането на КЗПЧОС, липсата на мотиви към законопроекта и на обществено обсъждане, предхождащо приемането на

атакуваните от президента на Република България изменения в ЗЕВИ, не позволява дефиниране на ясна легитимна цел на законодателната промяна. Липсата на ясно дефинирана цел, съчетана с драстично засягане на легитимните очаквания на инвеститорите във възобновяеми енергийни източници от слънце и вятър, базирани на ясен закон и на действащи въз основа на него дългосрочни договори за изкупуване на произведената електроенергия на преференциални цени, явно не отговаря на изискването за пропорционалност на държавната намеса в индивидуалното право. В случая не е търсен и не е постигнат дължимият разумен баланс между обществения интерес и правата на лицата, засегнати от измененията във ЗЕВИ. Ето защо има основание да се твърди, че с приемането на атакуваните законови разпоредби и произтичащите от тях нарушения на чл.19, ал.2 и ал.3 от Конституцията са нарушени разпоредбите на КЗПЧОС, която представлява международен договор по смисъла на чл.5, ал.4 от Конституцията, ратифициран по конституционен ред, обнародван и влязъл в сила за Република България, представляващ част от вътрешното право на страната, с приоритет над всеки закон, който му противоречи. Нарушаването на приоритета на такъв международен договор представлява форма на неконституционност на приетите нормативни текстове, предмет на това конституционно дело.

II. Противоречие с чл.60, ал.1 от Конституцията

С новоприетите разпоредби на чл.35а – 35в и чл.73 от ЗЕВИ, в тяхната систематична връзка, се установява задължение за производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия да заплащат „такса“ за производството на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия (чл.35а, ал.1 и ал.3 от ЗЕВИ), начинът на определяне на размера на тази „такса“ (чл.35а, ал.2 от ЗЕВИ), начинът и срокът за плащането ѝ (чл.35б, ал.1, ал.2 и ал.3 от ЗЕВИ), както и са предвидени санкционни последици за неспазване на задълженията във връзка със същата „такса“ (чл.35в, ал.1 и ал.3 и чл.73 от ЗЕВИ). Предвидено е, че приходите от „таксата“ са приходи за държавния бюджет и не подлежат на възстановяване (чл.35б, ал.4 и чл.35в, ал.2 от ЗЕВИ).

1. С новата „такса“ не се цели покриване на разходи за предоставяни услуги/извършвани дейности от страна на държавата, а тя е въведена и обременява производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия, с оглед постигане на финансовите цели по държавния бюджет. Тази „такса“ по същество е допълнително данъчно задължение за посочените в чл.35а, ал.1 от ЗЕВИ производители.

1.1. Съобразно приетото в правната теория, таксите са възмездни плащания, които се дължат за извършена от съответен орган услуга или за издаването на определен документ (в този смисъл: Стойчев С., Танчев Е. и колектив, Конституция на Република България. Коментар, С., 1999, стр.168; Така също Стойчев.С., Конституционно право, С., 2002 г., стр.281; Стоянов, И., Финансово право, С., 2013, стр.307).

В същия смисъл понятието за такси се възприема и в практиката. По същността и значението на понятието такси, по смисъла на чл.60, ал.1 от Конституцията, КС е имал възможност да се произнесе многократно. Съобразно разбирането, застъпено в практиката на КС, таксата се схваща като плащане в

полза на държавния бюджет от физическо или юридическо лице за извършено действие в полза на платеща или за оказана му някаква услуга. **Основание за плащане на таксата, според разбирането на КС, което споделяме, е ползването на услуга или предизвикване на действие на държавен орган в полза на платеща на таксата** (Решение № 11 от 1 юли 2003 г. по конституционно дело № 9 от 2003 г.; Решение № 13 от 15 юли 2003 г. по конституционно дело № 11 от 2003 г.; Решение № 5 от 26 октомври 2004 г. по конституционно дело № 5 от 2004 г.; Решение № 4 от 4 юли 2013 г. по конституционно дело № 11 от 2013 г.)

От посочените разпоредби на чл.35а – 35в и чл.73 от ЗЕВИ става ясно, че законодателят облага производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия във връзка с производството на такава електрическа енергия. Според коментираните законови текстове „такса“ се дължи „за производството“ на електрическа енергия от посочените два източника. Производството на електрическа енергия обаче не е дейност, която се осъществява от държавата, нито е услуга, която държавата предоставя на производителите на електрическа енергия от вятърна или слънчева енергия. Поради това се налага извод, че в тежест на производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия се установява задължение за плащане на невъзвръщаема сума с оглед производството на електрическа енергия, без обаче да е предвидена услуга или дейност, която държавата, чрез някой от своите органи, да предоставя/извършва в полза на тези производители, във връзка с това производство. **Нито в ЗЕВИ, нито в друг закон е предвидено предоставянето на някаква услуга или предизвикване на действие от страна на държавен орган във връзка с производството на електрическа енергия, за която услуга или дейност да се дължи плащането на нововъведената „такса“.**

Предвид изложеното е явно, че плащането, установено в тежест на производителите съобразно коментираните разпоредби от ЗЕВИ, е безвъзмездно и не представлява „такса“, по смисъла на чл.60, ал.1 от Конституцията.

1.2. Безвъзмездността на плащанията към държавата е белег на данъците, но не и на таксите.

Съобразно възприетото в правната доктрина, данъкът е невъзвръщаемо и безвъзмездно парично плащане, установено едностранно и по общ начин от държавата. Невъзвръщаемостта се схваща в смисъл, че при законосъобразно определяне и плащане на данъка, за държавата няма задължение за връщането му. Безвъзмездността на данъчното плащане се състои в това, че срещу него не се получава пряк насрещен еквивалент (в този смисъл: Стойчев С., Танчев Е. и колектив, Конституция на Република България. Коментар, С., 1999, стр.168; Така също Стойчев.С., Конституционно право, С., 2002 г., стр.280-281; Стоянов, И., Данъчно право и данъчен процес, С., 2012, стр.18)..

Това разбиране за същността на данъците е застъпено и в практиката на КС. В редица свои решения съдът е имал повод да се произнесе относно същността на данъците, като е приел, че данъкът е задължително плащане, определено едностранно от държавата, съобразно доходите и имуществата на облагаемите лица (Решение № 8 от 17 юни 1997 г. по конституционно дело № 3 от 1997 г), което се дължи безвъзмездно (Решение № 5 от 29 юни 2000 г. по конституционно дело № 4 от 2000 г., в което данъците са съпоставени с осигурителните плащания).

Безвъзмездността на данъците се схваща като основен разграничителен критерий между данъците и таксите, съобразно теорията, а също и съобразно практиката. В този смисъл КС е имал повод да се произнесе в редица свои решения. Съобразно мотивите на Решение № 4 от 4 юли 2013 г. по конституционно дело № 11 от 2013 г.:

„За разлика от данъците, които са невъзвращаеми финансови задължения на гражданите и срещу заплащането им те не получават услуга или не се удовлетворяват техни искания, същественният отличителен елемент при таксите е, че те винаги се заплащат заради получаването на някаква обслужваща дейност или услуга. [...] В своята практика КС следва разбирането, че разграничителният белег между данък и такса е елементът услуга, че основание за плащане на таксата е ползването на услуга или предизвикване на действие на държавен орган в полза на платещия на таксата и че поначало таксата се заплаща срещу извършена услуга и размерът се определя с оглед на разходите по извършване на услугата. [...]“

2. Доколкото установеното с разпоредбите на чл.35а – чл.35в от ЗЕВИ фискално задължение по своята същност е данък, а не такса, то този данък е установен в противоречие с Конституцията.

Съобразно правилото на чл.60, ал.1 от Конституцията е предвидено задължение за плащане на данъци, установени със закон, съобразно доходите и имуществото на лицата. Конституцията не допуска установяване на данъчни задължения, които не са съобразени с доходите и имуществото на данъчно задължените лица.

В практиката на КС е прието, че отделното посочване в чл.60, ал.1 от Конституцията на „доходи и имущество“ трябва да се схваща като изискване тези два елемента да се разграничават и да не се допуска смесването на единия от елементите, характерен за подоходните данъци, с другия – характерен за имуществените данъци (в този смисъл: Решение № 9 от 20 юни 1996 г. по конституционно дело № 9 от 1996 г.; Решение № 8 от 8 октомври 2002 г. по конституционно дело № 7 от 2002 г.).

Данъчното задължение, установено с разпоредбите на чл.35а – чл.35в от ЗЕВИ, не е съобразено с доходите или с имуществото на лицата, до които се отнася.

2.1. Данъчното задължение, установено с разпоредбите на чл.35а – чл.35в от ЗЕВИ не е съобразено изобщо с имуществото на задължените лица, доколкото елементи характерни за имуществените данъци не са засегнати в текстовете на чл.35а – чл.35в от ЗЕВИ.

2.2. Същевременно, то не е съобразено и с доходите на задължените лица.

2.2.1. По силата на новоприетия чл.35а, ал.2 от ЗЕВИ, с „таксата“ по чл.35а, ал.1 от ЗЕВИ (по същество – прикрит данък) се облага общата стойност на **цялото количество електрическа енергия от вятърна или слънчева енергия, което е било продадено от съответния производител, определено съобразно правилото на чл.31, ал.5 от ЗЕВИ, умножено по преференциалната цена по чл.31, ал.1 от ЗЕВИ.** Това е явно от предвидената в чл.35а, ал.2 от ЗЕВИ формула.

Съобразно правилото на чл.31, ал.5 от ЗЕВИ, обаче, количеството електрическа енергия, произведено от конкретен производител, не се реализира

по една и съща цена. Съобразно чл.31, ал.5, т.1 от ЗЕВИ, по преференциална цена се реализира само количеството електрическа енергия до размера на определената от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР) средногодишна продължителност на работа. Съобразно чл.31, ал.5, т.2 от ЗЕВИ, количествата, надхвърлящи тези по т.1, се изкупуват по утвърдена от ДКЕВР цена, по която общественият доставчик продава електрическата енергия на крайните снабдители и електроразпределителните дружества.

По тези съображения се налага извод, че съобразно въведената в чл.35а, ал.2 от ЗЕВИ формула, част от количеството електрическа енергия се продава по цената по чл.31, ал.5, т.2 от ЗЕВИ, но същевременно, същата част се облага като продадена по преференциалната цена по чл.31, ал.1 от ЗЕВИ. Това означава, че **облагаемата основа включва доход, който задължените лица в действителност не получават и нямат право да получат, съобразно правилата на ЗЕВИ.** Облагането в този случай е извън зададените от Конституцията граници и очевидно не е съобразено с доходите на задължените лица. Предвид изложеното, следва да се приеме, че посочените разпоредби са в нарушение на изискването на чл.60, ал.1 от Конституцията.

2.2.2. Както бе посочено по т.П.2.2.1 по-горе, съобразно формулата по чл.35а, ал.2 от ЗЕВИ данъчната основа се формира като общата стойност на **цялото количество електрическа енергия от вятърна или слънчева енергия, продадено от конкретен производител, определено съобразно правилото на чл.31, ал.5 от ЗЕВИ, бъде умножено по преференциалната цена по чл.31, ал.1 от ЗЕВИ.**

Така определената данъчна основа представлява приход от продажбата на електрическа енергия (с уговорката, че част от този приход въобще не се получава от производителите, предвид съображенията по т.П.2.2.1 по-горе).

Приходът от продажбата на електрическа енергия обаче не може да е равнозначен на облагаем доход на задължените лица. Облагаемите доходи на лицата принципно се формират, като приходите, които получават, се намаляват с признатите им от закона разходи. Само по изключение, в определени случаи законодателят предвижда отклонения от посочения принцип.

Тази логика на подходно облагане е отчетливо застъпена в Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ). В съответствие с нея са предвидени правилата досежно облагането на физически лица с доходи от различни източници (в този смисъл: чл.25, чл.26, ал.1, чл.28, ал.1, чл.29, ал.1, чл.30, чл.31, ал.1, чл.33, ал.1 и ал.2 от ЗДДФЛ). От облагаемите доходи на физическите лица в отделните случаи се изключват фиксиран процент нормативно признати разходи и/или осигурителните плащания. Като изключение ЗДДФЛ предвижда облагане на доходи с окончателен данък, при който не се предвижда намаляване на данъчната основа, но подлежащите на облагане с такъв данък доходи са изчерпателно изброени в закона и не включват тези по чл.31, ал.5 от ЗЕВИ.

Същата логика е застъпена и съобразно Закона за корпоративното подходно облагане (ЗКПО). Съобразно чл.1 от ЗКПО обект на облагане с данък по този закон е не приходът, а печалбата на посочените в него юридически лица. В ЗКПО са предвидени и други обекти на облагане, като доходи от източници в страната, както и доходи от някои специфични дейности (хазарт – чл.1, т.6; морско търговско корабоплаване – чл.1, т.8), но те не могат да се отнесат към

същността на данъчното задължение по чл.35а от ЗЕВИ. Извън специфичните положения на ЗКПО, принципно, на облагане с корпоративен данък, подлежи печалбата на лицата, преобразувана за данъчни цели.

Облагане на пълния размер на прихода на лицата, без да се отчитат свързаните с реализиране на същия приход разходи, означава облагане на законопризнатите разходи на лицата, извършени с оглед генериране на облагаемите доходи. Такова облагане не е съобразено с изискването на чл.60, ал.1 от Конституцията.

2.2.3. Дейността на производителите на електрическа енергия от вятърна или слънчева енергия е търговска и напълно закономерно се осъществява с оглед реализиране на печалба от продажбата на електрическа енергия. Тази печалба е обект на данъчно облагане с пряк подоходен данък съобразно ЗКПО.

Както бе обсъдено по-горе, с данъчното задължение по чл.35а от ЗЕВИ е предвидено да се облага сумата на прихода от продажба на електрическа енергия, въпреки че този приход не се получава изцяло от задължените лица (вж. т.П.2.2.1 по-горе) и не се отчита фактът, че за реализирането на същия приход производителите имат разходи, които не следва да се облагат (вж. т.П.2.2.2 по-горе).

Приходът от продажба на електрическа енергия несъмнено надхвърля облагаемия доход от същата дейност, определен съобразно ЗКПО, доколкото облагаемият доход се формира, като приходът се намали с признатите разходи за дейността. Предвид това става ясно, че с данъка по чл.35а от ЗЕВИ по същество се облага отново доход, който вече е обект на данъчно облагане с подоходен данък. Т.е., с разпоредбите на чл.35а – 35в от ЗЕВИ се въвежда своеобразно повторно облагане на един и същ доход с допълнителен пряк подоходен данък.

3. Установеното с разпоредбите на чл.35а – чл.35в от ЗЕВИ фискално задължение противоречи на правилото на чл.60, ал.1 от Конституцията, дори да може да се приеме, че то не е данъчно задължение, а действително представлява „такса“.

В своята практика КС е имал повод да се произнесе относно съществените елементи на таксите, като основно задължение на гражданите, по смисъла на чл.60, ал.1 от Конституцията. Както бе посочено по т.П.1.1 по-горе, в решенията на КС таксата се схваща като плащане в полза на държавния бюджет от физическо или юридическо лице за извършено действие в полза на платателя или за оказана му някаква услуга. **Основание за плащане на таксата, според разбирането на КС, което споделяме, е ползването на услуга или предизвикване на действие на държавен орган в полза на платателя на таксата.**

В своето Решение № 13 от 15 юли 2003 г. по конституционно дело № 11 от 2003 г. КС приема, че основна функция на таксите е: „**заплащане на разходите (материално-технически и административни) по предоставянето на услугата.** По силата на икономическата, финансовата и правната логика ръководен принцип тук може да бъде единствено **принципът на пълното възстановяване на разходите**“. Съобразно мотивите на Решение № 4 от 4 юли 2013 г. по конституционно дело № 11 от 2013 г., е прието, че същественият отличителен елемент при таксите е, че те винаги се заплащат заради получаването на някаква обслужваща дейност или услуга. В същото свое решение КС приема дори, че дейността или услугата представляват „**елемент от фактическия състав на таксата**“. Поради това, доколкото в закона не е предвидено извършването на

определена дейност или предоставянето на услуга, за които да се дължи „такса“ по чл.35а–35в от ЗЕВИ, то фактическият състав на тази „такса“ не е завършен. Предвид изложеното, следва да се приеме, че въвеждането на „такса“ за дейност, която производителите сами извършват, без съдействие от страна на държавата, без да ползват услуги, предоставяни от страна на държавата във връзка със същата дейност, противоречи на правилото на чл.60, ал.1 от Конституцията, в светлината на разбирането за „такса“, което е трайно и непротиворечиво възприето в теорията, както и в практиката на КС.

III. Противоречие с чл.4, ал.1 от Конституцията

1. Принципът на правовата държава, провъзгласен в Преамбюла и в чл.4, ал.1 от Конституцията, е основополагащ елемент на българския конституционен модел и поради това този принцип намира проявление в изискването правната система да бъде единна, непротиворечива и да бъде изградена на основата на принципите на Конституцията (Решение № 8 от 4 юли 2012 г. по конституционно дело № 16 от 2011 г.), като държавната власт се упражнява в рамките на закони, които материално и формално съответстват на конституцията. Понятието за правовата държава включва както принципа за правна сигурност – формален елемент, така и принципа за справедливостта – материален елемент (в този смисъл: Друмева, Е., Конституционно право, С., Сиела, 2008, стр.144-149. Правовата държава „във формален смисъл“ е държава на правната сигурност, където съдържанието на правния ред е ясно и недвусмислено определено, функционират механизми и институции, които гарантират спазването на правните предписания. Класически компонент на правовата държава е принципът на законността: всички носители на власт в държавата трябва да се подчиняват на действащото право. Свързано със законосъобразността на държавните действия е изискването за тяхната предвидимост, последица на което е правната сигурност. Правова държава „в материален смисъл“ е държава на справедливостта, която трябва да закриля основните права. Правовата държава изисква ограничения в правата да са допустими само при спазване принципа на пропорционалност, а законно придобитите права трябва да се закрилят.

1.1. Този принцип важи в еднаква степен за органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власти, както и за всички правни субекти (Решение № 22 от 10 декември 1996 г. по конституционно дело № 24 от 96 г.). Парламентът, който в случая изпълнява една управленческа функция, също е задължен да се съобразява с Конституцията и законите на страната (Решение № 11 от 6 юли 1999 г. по конституционно дело № 7 от 1999 г., Решение № 1 от 28 януари 2014 г. по конституционно дело № 22 от 2013 г.).

С приемането на §6, т.2 и т.3 от Заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2014 г., с които са създадени нови чл.35а, чл.35б, чл.35в и чл.73 в ЗЕВИ, Народното събрание е нарушило това конституционно начало.

1.2. Едно от проявленията на принципа на правовата държава е, че нормативните актове следва да бъдат ясни, точни и безпротиворечиви. Те следва да не противоречат както на Конституцията, така и на правилата на действащото законодателство. Това изискване нееднократно е подчертавано в практиката на КС. Съобразно мотивите на Решение № 2 от 4 февруари 2014 г. по конституционно дело № 3 от 2013 г.: „Държавата е правова, когато се управлява

според Конституцията и законите, а те от своя страна трябва да са ясни, точни и непротиворечиви на Конституцията.“ (в същия смисъл: Решение № 8 от 4 юли 2012 г. по конституционно дело № 16 от 2011 г.; Решение № 9 от 30 септември 1994 г. по конституционно дело № 11 от 1994 г.; Решение № 17 от 6 ноември 1997 г. по конституционно дело № 10 от 1997 г.; Решение № 5 от 29 юни 2000 г. по конституционно дело № 4 от 2000 г.; Решение № 5 от 26 септември 2002 г. по конституционно дело № 5 от 2002 г.; Решение на № 10 от 3 декември 2009 г. по конституционно дело № 12 от 2009 г.; Решение № 13 от 15 декември по конституционно дело № 12 от 2010 г.).

Правилата на чл.35а – 35в и чл.73 от Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) нарушават този принцип, тъй като противоречат на установените в чл.2, ал.1 от ЗЕВИ цели: „насърчаване на производството и потреблението на енергия, произведена от възобновяеми източници“ (т.1); „насърчаване на производството и потреблението на ... енергия от възобновяеми източници в транспорта“ (т.2); „създаване на условия за постигане на устойчива и конкурентна енергийна политика и икономически растеж чрез иновации, внедряване на нови продукти и технологии“ (т.6); „опазване на околната среда и ограничаване изменението на климата“ (т.10).

Те противоречат и на конкретни разпоредби на същия закон и по-специално на нормите на чл.31 и 32 от ЗЕВИ, които предвиждат, че електрическата енергия от възобновяеми източници се изкупува от обществения доставчик, съответно от крайните снабдители по определената от ДКЕВР цена въз основа на описани в чл.32, ал.2 от ЗЕВИ критерии: *вида на възобновяемия източник; видовете технологии; инсталираната мощност на обекта; мястото и начинът на монтиране на съоръженията; инвестиционните разходи; нормата на възвращаемост; структурата на капитала и на инвестицията; производителността на инсталацията според вида технология и използваните ресурси; разходите, свързани с по-висока степен на опазване на околната среда; разходите за суровини за производство на енергия; разходите за горива за транспорта; разходите за труд и работна заплата; другите експлоатационни разходи; преференциална цена (чл.31, ал.1 от ЗЕВИ), въз основа на дългосрочни договори (чл.31, ал.2 от ЗЕВИ), като цената не се изменя за срока на договора (чл.31, ал.4 от ЗЕВИ).* Въвеждането на ново публичноправно задължение, наречено „такса“, противоречи както на критериите за определяне на цената на електрическата енергия от възобновяеми източници, така и на правилото, че цената не се изменя за срока на договора, намалява приходите на производителите и обезсмисля преференциалната цена за изкупуване на енергията.

С установената нова „такса“, в случая се въвежда задължение за безвъзмездно плащане, срещу което не се получава никаква услуга. Както бе аргументирано по т. П.1. по-горе, това по своята същност е данъчно задължение, скрито под термина „такса“. Заложеният в чл.4, ал.1 от Конституцията принцип на правовата държава изключва правото на законодателя да установява конкретни финансови тежести под формата на скрити данъчни задължения, какъвто е случаят с атакуваните разпоредби (Решение № 6 от 1 октомври 2002 г. по конституционно дело № 9 от 2002 г.).

Правилата, с които се въвежда новата „такса“, противоречат и на чл.1 от Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО (Директива 2009/28/ЕО), която задължава държавите членки да насърчават

производството на енергия от възобновяеми източници. Директивата е задължителна за всяка държава-членка, до която е адресирана, по отношение на резултата, който трябва да бъде постигнат, но оставя на националните органи избора на формите и начините – чл.289, ал.3 от ДФЕС. Несъответствието на нашето право с правилата на дадена директива е основание за завеждане на дело срещу българската държава за неизпълнение на нейните общностни задължения. Във всички случаи и преди решението на Съда на ЕС българският съд е длъжен да тълкува националния закон в светлината на съответната директива (вж. Жаке, Ж. П. Институционно право на Европейския съюз. С: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2007, стр.435, и цитираните там решения). Съдът на ЕС приема в редица свои решения, че директивите могат при наличието на определени предпоставки да имат и пряко действие (каквото те поначало нямат) – вж. *Graig, P., G. de Burca*. EU Law. Text, Cases and Matteredials. Oxford: Oxford University Press, 2011, p.191-194. Затова противоречие на българския закон на директива само по себе си е нарушение на принципа, че Република България е правова държава.

1.3. Оспорваните от президента текстове на Заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2014 г. нарушават изискванията за предвидимост и правна сигурност, които са съществени компоненти от принципа на правовата държава. КС нееднократно е акцентирал върху тези проявления на принципа на правовата държава. Така с Решение № 10 от 3 декември 2009 г. по конституционно дело № 12 от 2009 г. КС постановява, че принципът на правовата държава изисква от законодателя да бъде последователен и предвидим. Приеманите от него закони е необходимо да гарантират правната сигурност, в това число като се зачитат придобитите съгласно закона права от страна на гражданите и юридическите лица и да не ги променят в полза на държавата и във вреда на гражданите и юридическите лица (Решение № 7 от 10 април 2001 г. по конституционно дело № 1 от 2001 г., Решение № 14 от 21 декември 2010 г. по конституционно дело № 17 от 2010 г.; Решение № 7 от 19 юни 2012 г. по конституционно дело № 2 от 2012 г.).

Предвидимостта и сигурността най-напред са нарушени, защото предложенията за изменение на ЗЕВИ не са внесени в Народното събрание като законопроект за изменение на ЗЕВИ, а са включени в т.2 и т.3 от § 6 от Заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2014 г. При това те не фигурират в първоначалния текст на Законопроекта на ЗДБРБ за 2014 г., а са постъпили в Комисията за бюджет и финанси към Народното събрание като предложение като предложение за изменение и допълнение в приетия на първо гласуване законопроект. За това предложение в законопроекта няма мотиви. Този начин на включване на нови текстове в ЗЕВИ е в противоречие с изискването на чл.26, ал.1 от Закона за нормативните актове изработването на проект на нормативен акт да се извършва при зачитане на принципите на обосновааност, стабилност, откритост и съгласуваност, които са израз на началата за предвидимост и сигурност, а оттам и на принципа на правовата държава. КС е отрекъл подобен начин на законодателна дейност, като е посочил, че законодателната дейност не трябва да се ръководи от случайни фактори и силата на властта и че привидното спазване на конституционните изисквания за законодателния процес е недостатъчно, когато със закон се въвеждат допълнителни финансови задължения за гражданите и юридическите лица при нарушаване същността на тези задължения – вж. Решение № 4 от 4 от юли 2013 г. по конституционно дело № 11 от 2013 г.

Разпоредбите на т.2 и т.3 от § 6 от Заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2014 г. и по същество нарушават началата за предвидимост и сигурност. С тях се въвежда ново публичноправно задължение, което е било неизвестно на производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия. Това задължение не е могло да се предвиди от тях и не е било съобразено към момента на извършване на тяхната инвестиция. С уреждането му се създава опасност от невъзможност за производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия, които са около 1500, да не могат да обслужват плащанията си, което ще засегне не само тях, но и сигурността на енергийната система на страната. Липсата на предвидимост и сигурност на енергийната политика на страната засяга не само енергийния сектор, но икономиката като цяло, и има отрицателен ефект за инвестиционните условия в България.

Европейската комисия, която в публикуваните на 05.11.2013 г. „Насоки за държавна намеса в електроенергийния сектор“ (Приложение № 1) също акцентира върху изискванията за предвидимост и сигурност, препоръчва да се избягват предварително „необявени“ промени в схемите за подпомагане и да „се зачитат легитимните очаквания на инвеститорите относно възвръщаемостта на съществуващите инвестиции“.

1.4. Правовата държава изисква ограничения в правата да се установяват само при спазване принципа на пропорционалност.

Това проявление на принципа на правовата държава нееднократно е подчертано от КС, който приема, че при създаването на законите в правовата държава законодателят трябва да търси решения, които да задоволяват справедливия интерес в рамките на конституционния модел, а не инцидентно или под влияние на случайни фактори “да въвежда рестрикции и да установява привилегии, нито да предоставя права, които не могат да бъдат упражнявани“ (Решение № 8 от 12 май 1999 г. по конституционно дело № 4 от 1999 г.; Решение № 1 от 27 януари 2005 г. по конституционно дело № 8 от 2004 г., Решение № 10 от 3 декември 2009 г. по конституционно дело № 12 от 2009 г., Решение № 6 от 15 юли 2013 г. по конституционно дело № 5 от 2013 г.)

Разпоредбите на чл.35а – 35в и чл.73 от ЗЕВИ дискриминират производителите на енергия от възобновяеми енергийни източници, поради което са противоконституционни. Задължени лица за уредената в тези норми „такса“ са не всички производители на електроенергия и дори не всички производители на енергия от възобновяеми източници, а само производителите на електроенергия от вятърна и слънчева енергия.

Оспорваните от президента на Република България текстове на ЗЕВИ противоречат и на правила от международни договори, по които Република България е страна и които имат предимство пред вътрешното право съгласно чл.5, ал.4 от Конституцията, уреждащи задължение за нашата страна да защитава чуждестранните инвестиции и да не накарнява с неоправдани или дискриминационни мерки тези инвестиции – вж. например чл.2 и 3, ал.1 от Договор за насърчаване и взаимна защита на инвестициите между Република България и Кралство Нидерландия (*Обн. ДВ. бр.30 от 28 Март 2001г.*); чл.2 и чл.3 от Договор между Правителството на Народна Република България и Правителството на Френската Република за взаимно насърчаване и защита на инвестициите (*Обн. ДВ. бр.104 от 10 Декември 1993г.*). Приетите от Народното събрание разпоредби на ЗЕВИ нарушават принципа за правовата държава не само защото влизат в противоречие с разпоредби на международни договори, но и

защото се създава неравнопоставеност между инвеститорите от държави, с които има уговорена подобна закрила, и такива, за които такава не е уредена, включително за българските инвеститори.

Уреждането на публичноправни задължения само за някои производители на електроенергия противоречи и на принципното правило на чл.3, ал.1 от Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО, което задължава държавите-членки да не упражняват дискриминация спрямо електроенергийните предприятия както по отношение на правата, така и по отношение на задълженията.

Принципът на правовата държава е нарушен и защото оспорваните от президента разпоредби на ЗЕВИ противоречат на чл.10 и чл.21, а.2, б."б" от Договора за енергийна харта, приложение към Европейската енергийна харта, който е международен договор, подписан от България на 17.12.1994 г., ратифициран със закон (ратификационният закон е обнародван в брой 64 от 30 юни 1996 г. на Държавен вестник) и влязъл в сила на 16.04.1998 г., съгласно който българската държава е длъжна да третира по недискриминационен начин направените в страната инвестиции.

1.5. Друг компонент на принципа за правовата държава е, че законно придобитите права трябва да се закрилят и че не следва да се засягат от ретроактивни мерки (Решение № 3 от 04 февруари 1999 г. по конституционно дело № 32 от 1998 г. Правните субекти трябва да имат доверие в установения със законите правов ред и да съобразяват поведението си с установените в закона правила (Решение № 7 от 29 септември 2009 г. по конституционно дело № 11 от 2009 г.)

Накърняването на придобити права, свързани с производството на енергия от възобновяеми източници е отречено и в публикуваните на 05.11.2013 г. от Европейската комисия „Насоки за държавна намеса в електроенергийния сектор“, в които се препоръчва да се избягват подобни „промени в схемите за подпомагане“.

Текстовете на чл.35а – 35в и чл.73 от ЗЕВИ възлагат несъществуващи към момента на сключването на дългосрочните договори за изкупуване на електрическа енергия публичноправни задължения, като по този начин придобити вече права на производители на електрическа енергия (правата на получаване на фиксирана цена на изкупуване на произведена електрическа енергия) се ограничават, поради което са противоконституционни.

IV. Противоречие с чл.63 и чл.107 от ДФЕС

Оспорваните от президента разпоредби на ЗЕВИ противоречат на чл.63 и чл.107 от ДФЕС, които имат предимство пред вътрешното право съгласно чл.5, ал.4 от Конституцията.

1. Противоречие с чл.63 ДФЕС

Промяната в правната рамка, налагаща „такса“ върху цената на произведената електрическа енергия от вятър и слънце, засяга по недопустим начин вече реализирани инвестиции на търговски дружества от държави членки

на ЕС, като ограничава свободата на движение на капитали, по смисъла на чл.63 от ДФЕС.

„Таксата“ е наложена, без да е установена непосредствена нужда от ограничителни мерки, придаваща легитимност на целта на държавната намеса. В случая ограничението е наложено, без да са обсъдени публично варианти за прилагане на други „подходящи (по-меки и падащи) форми на намеса“, в нарушение на базисните принципи за недискриминация, пропорционалност, както и на забраната за ограничаване на конкуренцията.

По тези причини правната уредба на тази „такса“ противоречи на допустимите ограничения на свободата на движение на капитали, установени в чл.65 от ДФЕС.

Според константната практика на Съда на ЕС, чл.63, пар.1 от ДФЕС забранява ограниченията върху движението на капитали между държавите-членки (вж. по-конкретно Решение от 28 септември 2006 г. по дело Комисия/Нидерландия, C-282/04 и C-283/04, точка 18 и цитираната съдебна практика, както и Решение от 23 октомври 2007 г. по дело Комисия/Германия, C-112/05, точка 17).

Тъй като в ДФЕС няма дефиниция на понятието „движение на капитали“, в редица свои решения Съда на ЕС приема за насока, при тълкуването на материалния му обхват, Номенклатурата на движенията на капитали в Приложение I към Директива 88/361/ЕИО на Съвета от 24 юни 1988 г. за прилагане на чл.67 от ДФЕС и Обяснителните бележки към същото приложение (в този смисъл напр.: Решение от 16 март 1999 г. по делото Manfred Trummer и Peter Mayer, C-222/97, т.21). Номенклатурата включва категоризация на „капиталите“ в групите „преки инвестиции“, „инвестиции в недвижими имоти“, „операции с ценни книжа“, „операции с дялови единици на предприятия“, „операции с текущи и депозитни сметки във финансови институции“ и други. Според практиката на Съда на ЕС (в този смисъл напр. Решение от 6 юни 2000 г. по делото Staatssecretaris van Financiën and B.G.M. Verkooijen, C-35/98) изброяването в Номенклатурата не е изчерпателно, а понятието „капитали“ следва да се интерпретира в най-широк смисъл и всеки конкретен случай да подлежи на индивидуална преценка през призмата на специфичните за казуса факти.

Според практиката на Съда на ЕС, в обхвата на разпоредбите на чл.63 ДФЕС относно свободното движение на капитали попадат както преките инвестиции (всички инвестиции на физически или юридически лица, които служат за установяване или поддържане на трайни и преки връзки между лицето, което предоставя капитала, и дружеството, на което този капитал се предоставя с цел извършване на стопанска дейност), така и портфолио инвестициите, направени от инвеститори, които не са заинтересовани от управлението на дружеството (вж. Решение от 26 март 2009 година по дело C-326/07, Комисия/Италия).

В ДФЕС няма изчерпателно изброяване и на конкретните действия на държавата, попадащи в обхвата на забраната за ограничаване свободата на движение на капитали, по смисъла на чл.63 от ДФЕС. Това биха могли да бъдат всякакви мерки от законодателен, административен и друг характер (вж. Решение от 24 юни 1986 г. по дело Luigi Brugnoni и Roberto Ruffinengo срещу Cassa di risparmio di Genova e Imperia, C-157/85).

За забраната на ограниченията върху свободното движение на капитали няма значение и в какво качество действа държавата - дали като публичен субект или като участник в гражданския оборот (вж. Решение от 26 септември 2000 г. по дело Комисия/Белгия, C-478/98).

Ограничение на свободното движение на капитали е налице когато мерките, предприети от държавите-членки, са „годни да предотвратят или ограничат придобиването на дялове от предприятия или да разколебаят инвеститорите от други държави членки да инвестират своя капитал“ (вж. Решение от 11 ноември 2010 г. по дело Комисия/Португалия, С-543/08).

Свободното движение на капитали може да бъде ограничено от национални мерки, обосновани само с изключенията, визирани в чл.65 ДФЕС или с императивни съображения от обществен интерес, доколкото не съществува общностна норма за хармонизиране, фиксираща точно необходимите мерки за защитата на тези интереси (вж. Решение от 13 май 2003 г. по дело Комисия/Обединеното кралство, С-98/01, т.47 и Решение по дело Комисия/Германия, С-112/05, т.72 и цитираната съдебна практика).

Когато липсва общностно хармонизиране, държавите членки трябва да определят степента на закрила, която възнамеряват да осигурят на тези „императивни съображения от обществен интерес“, както и средствата, с които трябва да бъде постигната тази степен на закрила. Те могат да направят това само в очертаните от ДФЕС граници и при стриктно съблюдаване на принципа на пропорционалност. Този принцип, *inter alia*, изисква предприетите ограничителни мерки да са в състояние да обезпечат защитата на обществения интерес, но и да не надхвърлят необходимото за нейното постигане (вж. Решение по дело Комисия/Германия, С-112/05, т.73 и цитираната съдебна практика).

Следователно, в контекста на чл.65 от ДФЕС, спазването на принципа на пропорционалност изисква предприетите от държавите членки ограничителни мерки да могат да постигнат защита на цели, касаещи обществения интерес, чрез най-малко ограничаващите движения на капиталите средства.

В практиката си Съда на ЕС нееднократно е приемал, че правомощия за намеса на държава членка в свободата на движение на капитали, които не са подчинени на конкретна цел, с общо позоваване на „легитимен интерес“, без уточнение на специфичните обстоятелства, при които тези правомощия ще бъдат упражнявани, представляват грубо нарушение на чл.63 от ДФЕС (вж. в този смисъл Решение от 4 юни 2002 г. по дело Комисия/Франция, С-483/99, т.50 и т.51).

Когато, прилагайки такава мярка, държавите членки посочват различни интереси (цели), формулирани абстрактно, без ясна връзка между целите и специалните правомощия, ограничаващи свободата на движение на капитали, това засилва несигурността относно условията, при които тези правомощия могат да бъдат упражнявани и придава напълно дискреционен характер на споменатите правомощия. Според Съда на ЕС, такава практически неограничена свобода на преценка не може да е пропорционална на преследваните цели, независимо от тяхната връзка с обществения интерес.

Освен това абстрактният характер на сочените от държавите членки критерии и цели на намесата в свободата на движение на капитали не гарантира, че правомощията на държавите ще бъдат упражнени в съответствие с правото на ЕС (вж. в този смисъл Решение от 13 май 2003 г. по дело Комисия/Испания, С-463/00, т.63 и т.64).

Според практиката на Съда на ЕС, освен че трябва да преследва „легитимна“ цел и да е съобразена с принципа на пропорционалност на намесата, ограничителната мярка следва да отговаря и на изискването за предвидимост на последиците от прилагането ѝ. (вж. още Решение по дело Комисия/Франция, С-483/99, т.52 и т.53).

В случая приложените ограничителни мерки целят да пренасочат значителни средства от приходите на дружествата, произвеждащи електрическа енергия от възобновяемите източници вятър и слънце, към държавния бюджет, без да е ясна целта на това пренасочване, но доколкото тези мерки засягат само част от производителите на електроенергия, те благоприятстват техни конкуренти на енергийния пазар.

По тези причини приложените от държавата ограничителни мерки върху дейността на тези дружества, засягат негативно свободата на движение на капитали в два основни аспекта.

На първо място ограничителните мерки засягат вече реализирани инвестиции в страната, тъй като променят едностранно правната рамка и засягат последиците на сключени и действащи от години търговски договори. Следователно, въведените ограничителни мерки имат за реален резултат съществено и непредвидимо намаляване на възвращаемостта на направените инвестиции, което рефлектира и е в състояние да направи неадекватни вече взети бизнес решения и проекти на инвеститорите за влагане на средства, включително и такива, осигурени чрез кредитиране. Държавата въвежда оспорваните ограничителни мерки, променяйки „в движение“ правната и икономическа рамка за изпълнението на вече взети инвестиционни решения и бизнес-стратегии. Така, чрез неочаквани и непредвидими действия, тя оставя излъгани предвижданията на инвеститорите за развитие на техните предприятия и за възвръщаемост на инвестираните финансови средства, направени при наличието на съвършено различна правна среда.

На второ място, непредвидимите и неадекватни ограничителни мерки са в състояние да разколебаят и дори да отблъснат потенциалните инвеститори от инвестиции в сектора на производство на електрическа енергия от слънце и вятър в страната. В разглеждания аспект следва да бъде припомнено, че в доклада си от 20 ноември 2013 г., Европейската банка за възстановяване и развитие обръща специално внимание на стратегическото значение на сектора за производство на енергия от възобновяеми източници, определяйки мястото на България в рейтинга на държавите с благоприятна среда за инвестиции. Според доклада вече са отнети рейтинг точки на България заради неспособността ѝ да реализира ключови структурни реформи по отношение на либерализацията на енергийния сектор (Приложение № 2).

2. Противоречие с чл.107 ДФЕС

Независимо че законопроектът няма мотиви, на проведеното на 4 декември 2013 г. пленарно заседание, на което той е приет, министър-председателят Пламен Орешарски дава „разяснение“ на целта на предлаганата „такса“. *Според него: „Това ще бъдат пари, които ще влязат в бюджета и ще бъдат използвани за рекапитализиране на системата, тоест за инвестиционни разходи вътре в системата. ... Споменах, че тези пари ще бъдат източник за капитализиране. Не мисля, че трябва да влизаме в техническия детайл как точно става капитализация, но ако желаете, мога да Ви обясня. (Шум и реплики от ГЕРБ.) Благодаря.“* (вж. Приложение № 3).

В случая приложената ограничителна мярка – въвеждане на „такса“ върху цената на електрическата енергия, произведена от вятър и слънце, не може да бъде обоснована с необходимостта от инвестиционни разходи в енергийната система, защото това означава да се трансферират средства от държавния бюджет

в полза на други правни субекти, които участват в тази система, което е в явно противоречие със забраната за предоставяне на недопустима държавна помощ по чл.107 от ДФЕС.

От друга страна с оглед на формулираната цел – „рекапитализация на системата“, предприетата мярка е явно непропорционална.

Освен това, при въвеждането на „таксата“ като ограничителна мярка, държавата не е положила дължимата грижа за „съгласувано и систематично постигане“ на преследваната цел. (виж по аналогия Решение от 10 март 2009 г. по дело Hartlauer, C-169/07, т.55). Липсват предварително, обективно и всеобхватно изследване, анализ и прогноза за адекватността на мерките, както и аргументи за липсата на други по-подходящи и по-малко ограничителни мерки за постигане на формулираните от националните власти цели.

Поради изложеното би следвало да се приеме, че прилагането на описаните мерки е нарушение и на чл.107 от ДФЕС.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Предвид гореизложеното от името на „Българска фотоволтаична асоциация“ молим Конституционния съд да уважи искането на президента на Република България, като обяви за противоконституционни и противоречащи на международни договори чл.35а ал.1, 2 и 3, чл.35б ал.1, 2, 3 и 4, чл.35в ал.1, 2 и 3 и чл.73 ал.1, 2, 3 и 4 от ЗЕВИ, уредени в точки 2 и 3 от § 6 от Заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2014 г.

Приложения:

1. „Насоки за държавна намеса в електроенергийния сектор“ от 5 ноември 2013 г., публикувани от Европейската комисия;
2. Доклад на Европейската банка за възстановяване и развитие от 20 ноември 2013 г.;
3. Стенограма от заседание на Народното събрание на 4 декември 2013 г.;
4. Удостоверение за актуално състояние на СНЦ „Българска фотоволтаична асоциация“;
5. Пълномощно.

гр. София
17.02.2014 г.

С уважение:

Мерлена Русенова
Председател на управителния съвет

адв. Ангел Кацарджиев

адв. Михаил Екимджиев